

YHTEISTYÖTÄ TUTKITUN TIEDON MAAILMASSA – tutkijan ja kirjaston rooleista

Tutkitun tiedon teemavuosi 2021 kokosi viime vuonna eri alojen toimijoita yhteistyöhön edistämään tutkitun tiedon tunnettua yhteiskunnassa erilaisin tapahtumin, hankkein ja tempauksin. Yksi teemavuoden ohjelmistoon kuuluva tapahtuma oli marraskuussa järjestetty STKS:n webinaari Tiedolla tulevaisuuteen? Kirjastot, tutkittu tieto ja vaikuttaminen. Webinaariesityksen pohjalta tehdyssä artikkelissa tarkastellaan teemavuoden ilmiöitä ja pohditaan erityisesti kirjastojen roolia tutkitun tiedon välittäjänä, tuottajana ja eri toimijoiden yhteistyökumppanina nyt ja tulevaisuudessa.

Tutkittu tieto julkisessa keskustelussa

Tutkitun tiedon teemavuonna 2021 käytiin paljon julkista keskustelua tieteen roolista yhteiskunnassa. Teemavuoden tavoitteena oli avartaa laajan yleisön näkemystä tieteestä ja tutkitun tiedon lähteistä, mutta samalla se tarjosi keskustelufoorumia myös heille, jotka jo toimivat tutkitun tiedon maailmassa. Metatason keskustelussa huomiota ei niinkään kiinnitetty uuteen tutkimustietoon sinänsä tai siihen, miten tietoa voi esimerkiksi hyödyntää monimutkaisten globaalien ongelmien ratkaisemisessa. Pikemmin huomio kiinnittyi siihen, miten eri tahot ylipäättään suhtautuvat tieteeseen ja millainen rooli tutkitulla tiedolla on erilaisten ratkaisujen etsimisessä ja päätöksenteossa.

Suomalaisten suhtautumista tieteeseen on tutkittu viimeisten reilun 20 vuoden aikana kolmen vuoden välein tehdyllä Tiedebarometri -asennekartoituksella. Viimeisin barometri on vuodelta 2019. Sen mukaan suomalaiset luottavat tieteeseen ja korkeakouluihin, seuraavat tieteeseen liittyvää uutisointia ja keskustelua ja ovat laajasti kiinnostuneita esimerkiksi ympäristön tilaa koskevasta tutkimustiedosta. Vaikka tutkitun tiedon asema ja arvostus suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut suhteellisen vakaa ja korkealla tasolla, myös erilaiset tiedevastaiset ilmiöt ovat todellisia (Tiedebarometri 2019).

Myös teemavuonna tiedevastaiset ilmiöt puhuttivat. Keskusteluissa oli näkyvästi esillä tieteellisen tiedon kiistäminen ja esimerkiksi rokotuksiin ja Covid 19 -pandemiaan liittyvän disin-

formaation ja misinformaation levittäminen, tutkijoihin kohdistuva häirintä ja kiusaaminen ja jälleen kerran aktivoitunut keskustelu eri tieteenalojen arvosta ja merkityksestä. Erityisen paljon keskustelua heräteltiin jälleen humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen hyödyistä – ja hyödyttömyydestä.

Tieteen ja tutkimuksen kyseenalaistaminen ei ilmiönä ole uusi, mutta nyt monet tiedevastaiset ilmiöt tapahtuvat sosiaalisissa medioissa ja saavat paljon näkyvyyttä. Onneksi samoja kanavia käytetään myös tutkitusta tiedosta viestimiseen: Tästä esimerkki on eri alojen tutkijoiden osallistuminen viime syksynä someilmiöksi nousseeseen #minätutkin -tempaukseen twitterissä, vastaiskuna yksipuoliseen keskusteluun tieteen rahoittamisesta ja itsearvosta.

Ratkaisuja tutkitun tiedon roolin vahvistamiseen

Mitä teemavuodesta jäi käteen? Ainakin se nosti esiin, miten monilla tavoin tutkittua tietoa voidaan tarkastella, miten monet eri tahot ovat tutkimuksen ja tiedon kanssa tekemisissä ja miten tärkeää on, että eri tahot toimivat yhteistyössä. Keskustelut tutkitun tiedon roolin vahvistamisesta osoittavat, että nyt, kun kaikki voivat toimia tiedon tuottajina ja jakajina ja tietoa on saatavilla valtavat määrät eri kanavista, ratkaisuja pitäisi löytyä erityisesti siihen, miten luotettavan tutkitun tiedon äärelle voi löytää ilman ylivoimaisia ponnisteluja.

Monenlaisia ratkaisuja tutkitun tiedon roolin vahvistamiseen yhteiskunnassa on tehty rakentamalla uudenlaisia yhteistyömalleja ja luomalla uusia palveluita tiedon jakamiseen ja tieteestä viestimiseen. Esimerkkejä on lukuisia, joista mainitsen tässä vain muutaman.

Avoimen tieteen kansallisessa yhteistyöverkostossa (avointiede.fi) rakennetaan tulevaisuuden tietenteon edellytyksiä edistämällä tutkimuksen avoimia toimintamalleja. Suomen Akatemian tietysti.fi -sivustolla kerrotaan yleistajuisesti akatemian rahoittamasta tutkimuksesta ja tieteestä yleensä ja Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedejatutkimus.fi -palvelu tarjoaa laajan näkymän suomalaisen tieteeseen eri näkökulmista. Yhteistä erilaisille ratkaisuille on koota yhteen tietoa ja toimijoita yli organisaatorajojen ja tieteenalojen.

Tieteelliset kirjastot ovat olleet aktiivisia toimijoita erilaisissa tutkitun tiedon yhteistyöverkostoissa. Tuleeko kirjastojen rooli jatkossakin säilymään keskeisenä osana tutkitun tiedon ekosysteemejä ja yhteisöjä?

Kirjastojen rooli nyt ja tulevaisuudessa

Tutkittu tieto on tieteellisten kirjastojen toiminnan ytimessä. Kirjastojen roolina on toimia luotettavana tiedon tarjoajana ja tukea palveluillaan laadukasta opetusta, tutkimusta, oppimista ja muita tiedontarpeita. Samalla tontilla toimii kuitenkin koko ajan enemmän ja enemmän toimijoita, jo-

Taloudellinen	Toiminnallinen	Emotionaalinen	Symbolinen
<ul style="list-style-type: none"> • Fokus hinnassa • Hinnaltaan kilpailukyiset palvelut • Tutkija voi käyttää kirjaston palveluja ilmaiseksi ja palvelut myös säästävät hänen omaa aikaansa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus ratkaisussa • Kirjasto tarjoaa laajan valikoiman erilaisia palveluja, jotka sujuvoittavat tutkimustyötä. • Toimivat tietojärjestelmät ja digitaaliset palvelut, joita kehitetään asiakkaiden tarpeisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus asiakaskokemuksessa • Kirjasto tarjoaa rauhallisen ja tasa-arvoisen työympäristön • Palvelut on suunniteltu helpottamaan tutkijoiden omaa työtä ja edistämään siinä onnistumista. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus merkityksessä, brändissä ja maineessa • Kirjasto on luotettava toimija ja sillä on maine luotettavan tieteellisen tiedon tarjoajana • Kirjaston asiantuntijuutta arvostetaan.

Kuvio 1. Asiakasarvon ulottuvuuksia.

ten kirjastojen pitää keskittyä paitsi vahvuuksiinsa myös kehittää toimintaansa yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Kirjaston palvelujen kehittäminen nojaa vahvuuksille, joita voidaan tarkastella palvelujen tuottaman asiakasarvon näkökulmasta. Asiakasarvon ulottuvuuksia voidaan jaotella taloudelliseen, toiminnalliseen, emotionaaliseen ja symboliseen arvoon (Rintamäki, Kuusela & Mitronen 2007). Kirjastolla on selkeä symbolinen asiakasarvo luotettavana tieteellisen tiedon tarjoajana. Sen lisäksi myös taloudellinen, toiminnallinen ja emotionaalinen asiakasarvo voivat olla kirjastolle selkeitä kilpailuetuja (Nieminen-Grundström 2022).

Kirjastot ja tulevaisuusajattelu

Vahva asiakasymmärrys ja tulevaisuusorientaatio ovat edellytyksinä sille, että kirjastot ovat jatkossakin haluttuja yhteistyökumppaneita palvelujen kehittäjinä ja tarjoajina. Palvelujen kehittäminen tulevaisuuden tarpeisiin

edellyttää yhteistä tilannekuvaa nykyhetkestä, näkemystä tulevaisuuden suunnasta ja vaihtoehtoisista kehitysuunnista sekä valmiuksia omaksua uusia toimintatapoja, teknologioita ja palvelukonsepteja.

E erityisen tärkeää on pohtia, miten erilaiset muutokset toimintaympäristössä muuttavat asiakkaiden odotuksia kirjaston palveluista ja millaisia paineita kirjaston palvelurooliin kohdistuu. Tutkimuksen tekemisen tavat ovat murroksessa ja uudenlaiset yhteistyön ja työn tekemisen muodot luovat uusia palvelutarpeita. Miten kirjasto voi esimerkiksi osallistua tiedejulkaisemisen toimintamallien uudistamiseen, edistää avointa oppimista, luoda tutkijoille ja opiskelijoille valmiuksia toimia muuttuvassa toimintaympäristössä ja edistää tutkitun tiedon näkyvyyttä omilla palveluillaan?

Pandemia-aika on osoittanut, että kirjastoilla on ollut reagoitokykyä odottamattomassa ja nopeassa muutostilanteessa. Yleensä muutos tapahtuu kuitenkin pienin askelin ja silloin

tulevaisuuteen varautumista ja ennakkointia voi tehdä systemaattisemmin. Kirjastoissa on kehittynyt vahva strategiatyön kulttuuri, mutta tulevaisuusajattelussa voi silti olla kehitettävää. Ehkä luotetaan liikaa siihen, että kehitys kulkee tiettyyn suuntaan ja että omilla toimenpiteillä saadaan aikaiseksi toivottu vaikutus. Palvelujen ja toiminnan kehittämisen ohella pitäisi kehittää myös kyvykkyyttä tulevaisuusajatteluun erilaisia ennakkointimenetelmiä ja tulevaisuustietoa hyödyntämällä. Tulevaisuusajattelun vahvistaminen auttaa ymmärtämään nykyhetken merkitystä tulevaisuuden rakentamisessa ja käymään kriittistä keskustelua mahdollisista skenaarioista.

Kirjasto tutkijan kumppanina

Kirjastoilla on paljon annettavaa tiedon välittämisessä, tuottamisessa ja hallin-

nassa sekä kompetenssien rakentamisessa jatkossakin, kunhan ymmärretään yhteistyön entistä suurempi merkitys, kyetään irrottautumaan organisaatiokeskeisistä toimintamalleista ja lähdetään ennakkoluulottomasti rakentamaan uusia kumppanuuksia palvelujen kehittämiseen. Tutkitun tiedon ekosysteemissä kumppanit eri toimialoilta voivat yhdessä kehittää palveluja tulevaisuuden moninaisiin tarpeisiin.

Kirjaston tärkein kumppani tutkitun tiedon ja tieteen vaikuttavuuden edistäjänä on koko tutkijayhteisö, jonka työn tukeminen tutkimusprosessien eri vaiheissa on kirjaston keskeinen tavoite. Kun sitä työtä tehdään yhteistyössä yli organisaatorajojen sekä kansallisesti että kansainvälisesti ja eri tieteenalojen käytännöt ja tarpeet huomioiden, pysyy kirjasto tulevaisuudenkin toimijana. ♦

Kirjoittaja

MINNA NIEMI-GRUNDSTRÖM
Tampereen yliopisto
minna.niemi-grundstrom@tuni.fi

Lähteet

NIEMI-GRUNDSTRÖM, M., 2022. Customer value as a key concept for enhancing customer insight in academic libraries. QQML e-journal Vol. 10, No. 4 (2021), p. 407–415, jan.

2022. Luettu 22. 2. 2022 <http://www.qqml-journal.net/index.php/qqml/article/view/545>

RINTAMÄKI, T, KUUSELA H., AND MITRONEN L., 2007. Identifying competitive customer value propositions in retailing. *Managing Service Quality*, Vol. 17 No. 6, 2007, 621–634.

Tiedebarometri 2019 <http://www.tieteentiedotus.fi/tiedebarometri.html>

